UN REI BORBÓ A LA VILA DELS COMTES

AGUSTÍ DALMAU i FONT

ESTADA D'ALFONS XIII A RIPOLL

Quan sentim anomenar el mot Borbó, l'identifiquem de seguida amb postulats de caire centralista i anti-autonomista, (contraris als interessos de Catalunya). Només cal recordar la política que exerciren Felip V, amb el Decret de Nova Planta, i Ferran VII que abolí els principis liberals sorgits de la Constitució de Cadis (1812). Però no tots els reis borbons actuaren sempre contra Catalunya i les llibertats personals; durant el regnat de Ferran VI sorgiren la Companyia de Comerç de Barcelona (1756) i l'Acadèmia de les Bones Lletres (1752); el seu successor –Carles III– permeté el lliure comerç amb Amèrica i intentà posar Espanya a l'altura de les altres potències Europees.

Alfons XIII (1886-1941) tractà de seguir els passos de Carles III, però en ser un rei que va regnar més que no pas governar, no tingué la visió d'un monarca constitucional i féu que Espanya s'endinsés en

una crisi del tot insalvable, que donà peu a la dictadura de Primo de Rivera i a la fatídica Guerra Civil Espanyola (1936-1939). Però respecte a d'altres reis borbons cal admetre que concedí certes llibertats: embranzida del regionalisme i del catalanisme, creació de la C.N.T., l'adopció a Catalunya de les normes ortogràfiques als escrits oficials i va aprovar, també, l'establiment de la Mancomunitat.

Alfons XIII començà a exercir com a rei a partir de 1902. Fou un monarca afable de caràcter, però la simpatia que despertava no va ser suficient per connectar amb la realitat de Catalunya, d'aquí que els catalans es van sentir més propers a la República que a la monarquia constitucional. Un any abans, a París, va sofrir un atemptat; això no impedí però que pronunciés amb un to sarcàstic, la següent frase: «Son gajes del oficio».

PROLEGÒMENS DE LA VISITA

La Gazeta Montanyesa de Vic, el dia 19 de setembre de 1908 informà de la probable visita del rei a Ripoll, cap a finals d'octubre. Posteriorment, es precisà la data: el 5 de novembre. El monarca pernoctaria a Vic i l'endemà agafaria el tren de dos quarts d'onze en direcció a Ripoll. Finalment fou el 6 de novembre quan tingué lloc la visita règia. Seria la segona vegada que Alfons XIII arribava a la província de Girona, però la primera ocasió que venia a Ripoll. La comtal vila fou l'únic indret on anà de la província i, a més, fou l'últim que visità de Catalunya (el 6 de novembre), adduint-ho a un itinerari molt carregat.

El dia 25 d'octubre el governador civil provincial, Manuel Moreno Churruca, anà a Ripoll per confirmar la visita règia. A l'estació de trens fou rebut per més de 400 persones, entre les quals destacaven l'alcalde de Ripoll, Eudald Pellicer, el nou rector, mossèn Puigoriol, el jutge i el fiscal de Ripoll, la Guàrdia Civil i els carrabiners. El governador i la comitiva s'adreçaren a l'Ajuntament on es presentaren les activitats que hi havia previstes durant la visita del monarca, organitzades pel propi Eudald Pellicer i, a petició del governador, pel

ripollès Josep Buixó i Costa. Per fer front a les despeses, el Sr. Moreno proposà que fos el diputat a corts qui sufragués les despeses, però Eudald Pellicer va dir-li que la vila de Ripoll faria el que calgués davant d'un esdeveniment com era la visita règia. L'endemà va recórrer el trajecte que estava previst pel dia 6 de novembre. A la tarda, el Sr. Moreno tornà a Girona, marxant amb ferrocarril des de Ripoll, per enllaçar a Granollers amb l'altra línia, direcció Girona.

Per assabentar els ripollesos de l'esmentat esdeveniment, el batlle de Ripoll informà els vilatans el dia 28 d'octubre mitjançant un ban, del qual destaca el següent fragment: «Compatricis: Si nostres pares en la memorable jornada del 27 de Maig de 1839 saberen morir sellant ab sa generosa sanch el testimoni mes gran d'amor y fidelitat a sa reyna, ¿què es lo que no farem nosaltres per rebre dignament al seu august nét?»

En la sessió del consistori municipal, del dia 2 de novembre, es proposaren un seguit de mesures. A petició del Sr. Roura, que es donés un vot de gratitud a Eusebi Bertrand per les gestions que féu per aconseguir la visita reial. Es concedí un vot de confiança al Sr. Eudald Pellicer perquè disposés allò que cregués convenient; també es donaren facultats al Sr. Buixó perquè organitzés els actes oportuns. Per fer front a les despeses s'aprovà un crèdit de 5.000 pessetes i ja que no era possible fer ús de part del pressupost de 1908, un grup de ripollesos es prestaren a avançar el pagament dels dispendis que ocasionés l'estada del rei.

VILA ENGALANADA

Les tasques de decoració de l'Ajuntament i dels principals carrers de la vila, pertanyents al casc antic –dels quals es repassà la calçada– van córrer a càrrec de l'adornista de Granollers, Sr. Margarit i d'un jardiner de Ripoll.

Les ornamentacions més vistoses foren els nombrosos arcs de triomf que s'erigiren a la majoria dels carrers per què havia de passar Alfons XIII. El més artístic era el situat a la Plaça del Mercat, d'estil

japonès, que contenia els escuts d'Espanya, de Catalunya i de Ripoll, a més de la inscripció: «Ripoll a Alfonso XIII». A la plaça de la Constitució s'erigiren dos arcs amb les següents inscripcions: «Ripoll vos aclama-a Alfons XIII –visca el rey– grata visita –recort etern–». Als altres arcs, repartits per la vila, les inscripcions amb motiu de la visita eren semblants: a l'entrada del carrer de les Vinyes, n'hi havia una que deia: «Sois la esperanza de España» i a la sortida del mateix carrer deia: «Amor y adhesión». Al carrer de Sant Pere, davant de Can Sans, hi havia un arc de fusta ple de bombetes, amb la inscripció: «Visca el comte de Barcelona».

La confecció dels arcs fou de diversa procedència: els dos que s'erigiren a la plaça de la Constitució, a càrrec del Sr. Buixó; un que disposà l'Acadèmia Catòlica; un altre realitzat amb objectes de torneria, fet per la societat «Català i Fills» i, la resta, pels mateixos vilatans.

Una altra forma d'afaisonament que predominà foren les nombroses inscripcions distribuïdes per Ripoll, d'entre les quals destaquen les següents: «Los catalanes vemos en Santa Maria de Ripoll una de las fuentes más puras de la monarquía Española», «Pel fill de cent reis que ve a a visitar-nos teixim-li coronas de gloria y honor»; aquestes dues inscripcions eren a la Plaça de la Constitució. D'altres llegendes foren: «Gloria al joven monarca», «Los vecinos, al rey» i «Al benvingut hoste».

Un darrer tipus d'adornament foren les banderes, que es penjaren als balcons de la vila. En destacava una senyera catalana d'uns 150 metres, que cenyia gairebé tota l'illa de cases que hi ha entre les places de la Constitució i del monestir; al cim del cenobi onejava la bandera catalana, però a l'hora d'assenyalar si hi havia més banderes catalanes o espanyoles, els cronistes de la visita no ens ho deixen gaire clar, més sens dubte que en els balcons tant s'hi trobaven senyeres catalanes com banderes espanyoles.

Les façanes de les cases que més cridaren l'atenció per llur engalanament foren les d'Esteve Cruell, Pere Poquí, Eusebi de Budallés, Francesc Sirvent i Joan Prat.

ARRIBADA DEL REI A RIPOLL

Des de bon matí començà a ser nombrosa la concurrència als carrers i places de la vila per rebre Alfons XIII. Davant de tal esdeveniment, els trens que es dirigien cap a Ripoll anaven atapeïts de passatgers; també fou molt difícil trobar allotjament, ja que totes les fondes i hostals eren plens de forasters. A un quart de deu entraven els sometents dels pobles de la comarca amb les seves banderes. Segons un comunicat de l'alcalde, Eudald Pellicer, l'arribada es preveia pels volts de les 10 del matí; vindria amb cotxe per la carretera de Barcelona. A les onze, les campanes del monestir de Santa Maria de Ripoll anunciaren el moment. Fou, però, una falsa alarma, no es tractava del rei perquè –tot just a la mateixa hora– va sortir de Vic la caravana de cotxes que acompanyaven el monarca. De Vic a

Arc de la Plaça del Mercat, erigit amb motiu de la visita (Arxiu de St. Pere de Ripoll)

Ripoll, la carretera estigué protegida –al pas del rei– per sometents, Guàrdia Civil i Mossos d'Esquadra. Una hora i dos minuts més tard arribà la comitiva, repicant de nou les campanes del monestir. Les autoritats es trobaven distribuïdes sobre el pont de l'Arquet de la següent manera: a una banda se situà el Batalló de Caçadors d'Estella (d'Olot), que vingué amb bandera i música; el qual s'adreçà des de la plaça de la Constitució –als acords d'una marxa militar– cap al pont; a l'altra banda se situaren les autoritats, al consistori municipal i comissions dels ajuntaments de la comarca a més de diputats provincials, jutges, senadors, diputats a Corts, una representació dels fabricants i les dues corals de la vila, acompanyats tots per l'orquestra local que interpretà la Marxa Reial a l'arribada del monarca.

El rei vestia l'uniforme de campanya de capità general d'infanteria; abans de baixar de l'automòbil, Eudald Pellicer, alcalde de Ripoll, li donà la benvinguda pronunciant un breu discurs en castellà, del qual destaquen alguns passatges de caire patriòtic: «Poseedor este pueblo del arca Santa que guarda los preciosos restos de los primeros mártires de la Reconquista», «Vemos en Ripoll el símbolo de la Reconquista, la aurora de la regeneración de la que surge la nacionalidad española cimentada en la unión de las coronas aragonesa y castellana» i «Tengo el honor como alcalde y en representación de este pueblo, de daros la bienvenida y saludaros al grito de ¡Viva el Rey!». Aquest discurs va complaure tant Alfons XIII que va dir al batlle: «Señor alcalde, deme usted estas cuartillas, pués este discurso me lo llevo yo a Madrid».

Després l'alcalde pregà al rei que entrés a peu a la vila, i acceptà Alfons XIII la invitació. El recorregut inicial disposava passar pel passeig de Sant Joan, ja que en un principi –com hem dit– estava previst que el rei vingués amb tren; però quedà suprimit en comparèixer amb automòbil pel Passeig de Ragull; el trajecte definitiu, que seguí fins al monestir fou: Plaça del Mercat, Plaça de Sant Eudald, Carrer de Sant Pere i Plaça de la Constitució. El recorregut era cobert per membres del cos de sometents de la comarca, protecció, que en part trencaren els vilatans entusiasmats per saludar l'il·lustre personatge. En aparèixer a la vista de la gentada que hi havia a la Plaça del Mer-

cat, esclatà un seguit d'aplaudiments, de visques i el voleiar de mocadors (que fou constant durant l'estada del rei a Ripoll); en passar per la plaça del Mercat, tal i com assenyalà un periodista: «Los balcones con colgaduras y poblados de bellas ripollesas»; a més de «las bellas ripollesas», hi havia nens que li tiraren confetti i flors; un altre grup de nens i nenes, amb vestimentes típiques de Catalunya li oferiren una poesia, titulada «Catalunya», al·lusiva a la visita règia. En entrar a la Plaça de la Constitució, els infants de les escoles de Ripoll entonaren l'himne a la Bandera.

Moment de l'entrada d'Alfons XIII a la vila del pont de l'Arquet.
(Arxiu de St. Pere de Ripoll)

VISITA AL MONESTIR

Quan arribaren al monestir, Alfons XIII i la comitiva, foren rebuts pel bisbe de Vic, Doctor Torras i Bages, que sostenia un bàcul (obra de J. Llimona) i per altres autoritats eclesiàstiques. En entrar Alfons XIII besà en el sagrari d'or, el Lignum Crucis; mentre l'orgue, interpretant la Marxa Reial, l'invità a passar cap el temple. Sota pal·li que ostentava una franja amb les quatre barres catalanes i els escuts de Ripoll i de Catalunya, el rei i el bisbe entraren al monestir, tot seguint un ample pas encatifat que anava des del reixat de ferro del pòrtic fins l'altar major. El dosser el sostenien: Tomàs Raguer, membre de la Junta de Conservació del Monestir; Joaquim Prat, president del Casino; Isidre Parera, president de l'Acadèmia Catòlica i Pere Duran, Salvador Vilarrasa i Eusebi de Budallés, precedits pels pabordes de les confraries i obrers de la parròquia que portaven brandons. A l'altar, el rei es va situar al costat de l'Evangeli, des d'on escoltava la Capella de Santa Maria –augmentada amb veus procedents de Vic– que va corejar el Te Deum. Després va passar a visitar el monestir acompanyat pel bisbe de Vic, Eudald Pellicer, i mossèn Puigoriol, rector de la parròquia. Contemplà el mosaic de Santa Maria, el Sant Crist que fou salvat de la crema de 1835; a més de les tombes de Guifré el Pelós, Berenguer III el Gran, Seniofred, Bernat Tasllaferro, Guillem «el Cras», el seu fill Bernat, Raimon i Bernat Desbach; a petició seva, visità el cementiri dels antics monjos.

Després d'admirar la portalada, en últim lloc aprecià el claustre, demanant-li a Tomàs Raguer *si era monument nacional; també* ho demanà al President del Govern, senyor Antoni Maura, i digué aquest que li semblava que no. El monarca replica: «Pués debe serlo». Un cop finalitzada la visita, Alfons XIII firmà en una plana adornada amb una orla policromada, fent ús d'una ploma d'or i nacre. També se l'obsequià amb un àlbum de fotos amb vint vistes del monestir, abans i després de la restauració, de Ripoll i del seu terme, obtingudes pel fotògraf, senyor Xatart. Aquest àlbum, amb cobertes de pell de foca i amb decoració de plata s'edità a la casa Subirana de Barcelona. A les tapes hi havia les inicials del monarca i l'escut de

Ripoll; A més se li regalà el llibre de J.M. Pellicer sobre la Història del Monestir; Ambdós presents anaven dins un estoig de pell. A part, es féu entrega d'un exemplar al Sr. Maura, amb la següent inscripció: «Al eminente hombre de estado, gloria de la patria, Don Antonio Maura, el ayuntamiento de Ripoll como recuerdo de la visita de S. M. Alfonso XIII al monumento catalán».

Principals autoritats, d'esquerra a dreta: Eudald Pellicer, el general Echagüe (ajudant del rei), Alfons XIII, Antoni Maura, Tomàs Raguer i el bisbe de Vic Torras i Bages (Arxiu de St. Pere de Ripoll).

RECEPCIÓ A L'AJUNTAMENT I VISITA A LA FÀBRICA

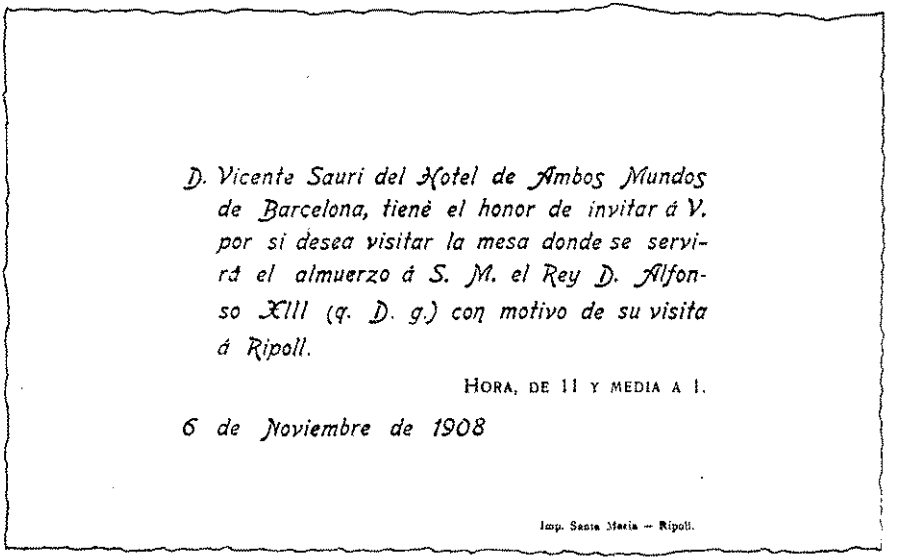
A continuació s'adreçà, a l'Ajuntament, on primer s'interpretà la Marxa Reial i, després, les autoritats de Ripoll i comarca li donaren la benvinguda, desfilant per davant de la tribuna –erigida a indicació del rei– sota la balconada de la casa consistorial a la Plaça de la Constitució, en lloc de fer-ho dins l'Ajuntament. Alfons XIII va seure en un sumptuós setial daurat, ressaltant l'escut reial al respatller de la trona. Els Ajuntaments que atreien més l'atenció eren els de Campdevànol, de Camprodon i de Vallfogona, tots ells per la vestimenta que duien els regidors.

L'acte que estava programat a continuació, a dos quarts d'una era visitar la fàbrica de filats Forcada, Vidal i Companyia. Des de la casa consistorial marxà a peu seguit per un gran nombre de vilatans i forasters. La ruta va discórrer pels carrers bisbe Morgades, de Batet, Plaça de Sant Eudald, Plaça Nova i Passeig de Ragull, fins arribar a la factoria, situada a la carretera de Barcelona. Alfons XIII i la comitiva que l'acompanyava foren rebuts pels propietaris, empleats i obrers. El rei inspeccionà les instal·lacions de la mà de Josep Vidal, Josep Codina i el director, Miquel Paloma i mostrà especial interès en el funcionament de contínues i selfaticnes. Segons un periodista, el recorregut per la fàbrica durà uns 12 minuts. Li fou ofert un refresc de xampany i el Sr. Badia l'obsequià amb un àlbum amb vistes de la fàbrica. La tornada a la plaça de la Constitució el Monarca optà per fer-la en automòbil, perquè no s'acomplia l'horari estipulat en el programa de la visita; passà per la Plaça del Mercat, carrer de Batet, carrer de les Vinyes i carrer de Grabulosa.

CONVIT A L'AJUNTAMENT

La celebració del banquet a l'Ajuntament va obligar a fer un seguit de reformes, dirigides pel senyor Viñas de Barcelona, qui s'encarregà de l'ornamentació dels salons de la casa consistorial. El despatx de

l'alcalde, per fer front a possibles necessitats fou transformat en provisional cambra de bany del monarca. Mitjançant una invitació, abans de tenir lloc el dinar reial, al saló de sessions es podia contemplar la taula que era disposta en forma de «U». Presidia el menjador un retrat del rei Alfons XIII i la seva muller, la reina Victòria Eugènia.

D. Vicente Sauri del Hotel de Ambos Mundos de Barcelona, tiene el honor de invitar á V. por si desea visitar la mesa donde se servirá el almuerzo á S. M. el Rey D. Alfonso XIII (q. D. g.) con motivo de su visita á Ripoll.

HORA, DE 11 Y MEDIA A 1.

6 de Noviembre de 1908

Imp. Santa María — Ripoll.

Invitació per contemplar la taula abans del banquet regi.
(Arxiu de St. Pere de Ripoll)

Les persones que tingueren accés al convit foren: el rei, el seu seguici, l'alcalde de Ripoll, el cap d'obres públiques (sr. Sans Soler), el jutge de primera instància (sr. Aguilera), el jutge municipal (sr. Sistach), el senador (sr. Farguell), els diputats provincials (srs. Riu, Prat, Puig i Montagut), els fabricants (srs. Vidal, Badia i Botey) i els periodistes de la premsa escrita. El banquet el servì l'*Hotel Ambos Mundos* de Barcelona, propietat del sr. Vicenç Saurí; els dolços a càrrec del pastisser de Ripoll, Artur Guich. La vaixella que s'emprà

era de plata amb una pinzellada de daurat, amb cristalleria de Bohèmia i un joc de taula de Damasc.

El *menú* del convit fou el següent:

Hors d'oeuvres assortis

Timbale de nouilles à la Nilson

Langouste Tour Eiffel sauce royale

Trouçon de Buffalo à la d'Artagnan

Salade reine Victòria

Poulardes de Toulouse aux cressons

Parfait Moka

Gateaux Sara Bernath

Desserts assortis

Café et liqueurs

Vins: –Marquès de Riscal
–St. Julien Vieuex
–Diamante caves Franco-Españolas
–Sauternes Lalande 1890
–Jerez macharnudo Gonzàlez Byass 1880
–Champagne Baunim cordon rouge

Els menús estaven impresos sobre unes tires de moaré blanc, pintades i decorades. Uns criats, que vestien calçot curt, mitges de seda, sabates amb sivelles i casaca adornada amb la corona règia, serviren el dinar. Per aclamació, el bouquet de la taula del monarca fou enviat a l'esposa del batlle, Agna Colomer. Les personalitats, mentre dinaven van poder gaudir dels cants de les dues corals ripolleses, La Dàlia i La Flor de Maig, situades davant l'Ajuntament i, al mateix temps, un cor de nens, la *Schola Cantorum* de Vic obsequià als assistents,

quan aquests degustaven les postres, amb una mostra dels seus cants. A petició d'Alfons XIII es repartiren dolços i vins entre els infants de la coral de Vic i entre el Batalló d'Estella, que alternava amb les corals la interpretació de diverses peces.

FESTA POPULAR

Si durant el matí el temps va resultar insegur, a les acaballes del banquet, cap a les dues del migdia començà a ploure, cosa que no impedí que la nombrosa gentada i la tropa, sometents i carrabiners

Execució de la dansa de Campdevànol davant l'estrada de les autoritats. (Arxiu de St. Pere de Ripoll)

(que formaven enfront de la tribuna reial, a la plaça de la Constitució) poguessin gaudir de dos balls típics de la comarca: la dansa de Campdevànol i el ball de les caputxes de Sant Joan de les Abadesses.

Primer es ballà la dansa, a càrrec dels veïns de Sant Cristòfor de Campdevànol, dirigits pel mossèn Eudald Jolis (qui havia demanat consell al Sr. Puig i Cadafalch per al disseny de la vestimenta). Després de ballar els campdevanolencs, Antoni Maura va dir: «No me figuraba lo que era Ripoll y que aquí se había de pasar tan agradables horas con tan delicados y atractivos festejos». Seguidament els sant-joanins dansaren el ball de les caputxes, dirigits pel secretrari de l'Ajuntament de Sant Joan, Bartomeu Rodà i Surroca.

El monarca, durant l'acte, es lamentà del mal temps que feia i de les poques hores que disposava per estar a Ripoll. Els nens i nenes, pertanyents a distingides famílies ripolleses, que donaren la benvinguda al sobirà a la Plaça del Mercat, s'enfilaren a la tribuna reial fent que el rei els cridés i hi parlés; a un d'ells Francesc Casadesús, va corregir-li la posició de la barretina, posant-li tal i com s'havia de dur, i es guanyà el monarca els aplaudiments de la concurrència. Un cop finalitzaren els balls, la cobla interpretà una sardana que puntejaren les dues corals de la vila, que a continuació cantaren el «Gloria a Espanya». La festa finalitzà amb la desfilada dels alumnes de les escoles municipals.

COMIAT DEL REI. CONCLUSIÓ DE LA VISITA

A tres quarts de tres, Alfons XIII baixà de l'estrada reial i enmig d'una gran ovació sortí amb automòbil de la Plaça de la Constitució cap a l'estació del ferrocarril. Tot esperant la formació del tren especial, Alfons XIII va donar les gràcies a Eudald Pellicer pels obsequis i per l'acolliment ripollenc. El monarca es va doldre del temps que, en aquells moments estava perdent, tot dient: «Lástima que no lo hayamos pasado en la plaza oyendo el Gloria a España y a los *Néts dels Almogàvers*». Mentre el comboi marxava, el Batalló d'Estella interpretà la marxa reial. A l'estació de Manlleu pujà al tren el gover-

nador civil de Barcelona, que el matí s'havia separat allí mateix de la comitiva règia.

Un dels aspectes que va cridar l'atenció fou la torre i canó construïts amb 24.840 peces de torneria, fruit del taller de «Francesc Català i Fills». No es pot saber amb exactitud, quan Alfons XIII ho va contemplar, a causa que els cronistes divergeixen en mencionarho; un situà la visita a l'arribada del sobirà i l'altre diu que va ser quan el monarca anava a visitar la fàbrica Forcada i Vidal.

Mentre tenia lloc la visita règia, es van repartir entre la concurrència, uns fulls impresos, que contenien una poesia referida a la vinguda del rei, realitzada pel Sr. Baldomer Parramon; d'aquesta poesia –feta en català– en destaquen els següents fragments:

«Si 'l jove Monarca li fan gran honor
deixantli mereixer la regia visita
també ell podrá ferhi copiosa cullita
de nobles afectes y frases d'amor».

«Devant de l'egregia persona reyal
així se presenta la gent catalana:
aquesta es del poble la veu sobirana
que en plástich llenguatje vos diu lo que val».

Un cop marxà el rei, es ballaren sardanes a la Plaça de la Constitució i, al Casino de Ripoll, es representà l'obra: *Lo lliri d'aigua.* Al mateix Casino, al vespre, s'interpretà una altra obra de teatre: *Las dos madres o la loca de Madrid.* Per tal de recaptar simpatitzants del món del teatre, se sortejaren 100 pessetes entre els assistents. A més hi hagué cinema i balls.

En dies posteriors, més concretament el 14 i 15 de novembre, a l'Acadèmia Catòlica es projectaria una pel·lícula impressionada durant la vinguda d'Alfons XIII a Ripoll.

En la reunió que tingué el consistori municipal cinc dies després de la visita, 11 de novembre, l'alcalde i els regidors acordaren: «colocar en el salon de sesiones, una placa conmemorativa con motivo de la visita a esta vila en seis del actual, de S.M. el rey D. Alfonso XIII». Es donà un vot de confiança al Governador Civil pels consells que va

donar, dies abans de la visita, i a més s'estipulà agrair als ajuntaments de Sant Joan de les Abadesses i de Campdevànol la seva desinteressada col·laboració en els actes.

FONTS CONSULTADES

Arxiu de St. Pere de Ripoll. Signatura A.H.
Arxiu Municipal de Ripoll. Actes de l'any 1908